

แนวคิดและอุดมการณ์ที่มีผลต่อความสำเร็จหรือความล้มเหลวของ
พรรคการเมืองไทย ระหว่างปี 2544-2566

Concepts and ideologies affecting success or failure of Thai
political parties from 2001 to 2023

ประสพโชค บุญมี¹ ณัฐพงศ์ บุญเหลือ² เกียรติชัย ปิงประวัต²
& นิพนธ์ โชะเฮง²

Prasopchok Boonmee¹, Nutthapong Boonlue², Kriangchai Pungprawat²
& Nipol Sohngeng²

Corresponding author: thaigovernment1970@gmail.com

Received: 19/4/67 Revised:3/7/67 Accepted: 3/7/67

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาแนวคิดและอุดมการณ์ของพรรคการเมืองไทยที่จดทะเบียนจัดตั้งเป็นพรรคการเมือง (2) วิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการหาเสียงเลือกตั้งของพรรคการเมืองไทย (3) จัดทำเสนอแนะสำหรับพรรคการเมืองที่เหมาะสมกับบริบทสังคมการเมืองไทย โดยใช้การวิจัยแบบผสมผสาน ประกอบด้วย การวิเคราะห์ข้อมูลเอกสาร การสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ และข้อมูลแบบสอบถาม ผลการศึกษาพบว่า (1) อุดมการณ์ทางการเมืองของพรรคการเมืองไทยนับจากปี 2543 เป็นต้นมาแบ่งกลุ่มพรรคการเมืองที่มีแนวอุดมการณ์ได้

¹ นักศึกษาหลักสูตรปริญญาตรี (การเมือง) คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

² คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

¹ Student, Ph.D Program in Politics, Faculty of Political Science, Ramkhamhaeng University

² Faculty of Political Science, Ramkhamhaeng University

3 ประเภท ประกอบด้วย แนวเสรีนิยมใหม่ แนวสังคมนิยมประชาธิปไตย แนวอนุรักษ์นิยม ทั้งนี้ประเภทหลังแบ่งย่อยได้เป็น อนุรักษ์นิยมแนวเสรีภาพ อนุรักษ์นิยมแนวอุปถัมภ์ อนุรักษ์นิยมแนวอำนาจนิยม และอนุรักษ์นิยมขวาใหม่ (2) อุดมการณ์ทางการเมืองของพรรคการเมืองไทยนับจากปี 2543 มีลักษณะที่เด่นชัดมากขึ้นเป็นผลจากการประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับปีพุทธศักราช 2540 ที่มีเป้าหมายให้เกิดการปฏิรูปการเมืองด้วยแนวทางการส่งเสริมให้เกิดระบบพรรคการเมืองเข้มแข็งเพื่อนำไปสู่การจัดตั้งรัฐบาลที่มีเสถียรภาพทางการเมืองและแก้ปัญหาการเมืองอ่อนแอจากระบบรัฐบาลผสมหลายพรรค มีผลทำให้พรรคการเมืองมีการปรับตัวครั้งใหญ่ด้วยการนำเสนอนโยบายและภาพลักษณ์ของพรรคการเมืองที่มีความเด่นชัดทั้งในด้านแนวคิดและอุดมการณ์ทางการเมือง ในขณะที่บทบัญญัติเกี่ยวกับพรรคการเมืองของรัฐธรรมนูญฉบับปี 2550 และ 2560 มีผลทำให้ระบบพรรคการเมืองอ่อนแอ (3) อุดมการณ์ทางการเมืองแนวเสรีนิยมใหม่ ปรากฏผ่านนโยบาย พฤติกรรมทางการเมือง และการบริหารประเทศของพรรคการเมืองในการเลือกตั้งปี 2544 เป็นต้นมา มีผลต่อความสำเร็จทั้งทางตรงและทางอ้อมในการเลือกตั้ง และแนวสังคมนิยมประชาธิปไตยมีผลความสำเร็จในการเลือกตั้งในการเลือกตั้งปี 2562 และ 2566 ในขณะที่อุดมการณ์แนวอนุรักษ์นิยมขวาใหม่มีผลต่อความสำเร็จทางการเมืองในการเลือกตั้งปี 2562 ข้อค้นพบของงานวิจัยชี้ให้เห็นว่าหากพรรคการเมืองต้องการประสบความสำเร็จทางการเมืองจำเป็นต้องนำเสนอแนวคิดและอุดมการณ์ทางการเมืองที่มีความเด่นชัดและต้องสอดคล้องความต้องการของประชาชนต้องปรากฏผ่านนโยบายพรรค พฤติกรรมทางการเมืองของพรรคและนักการเมืองที่เป็นทั้งผู้บริหารและสมาชิกของพรรค

คำสำคัญ: อุดมการณ์; พรรคการเมือง; ความสำเร็จหรือความล้มเหลว

Abstract

In this thesis, the researcher explores the following topics: (1) the ideologies and frameworks underlying Thai political parties registered as such (2) the determinants of electoral success the parties; and (3) provides tailored recommendations for political society. This mixed-methods study employed documentary analysis, interviews with key informants, and a questionnaire-based survey. The findings are as follows. (1) The political ideologies of the Thai political parties from 2000 onwards could be divided into three categories: neoliberalism; social democracy; and conservation. Conservation could be subdivided into liberal conservatism; paternalistic conservatism; authoritarian conservatism; and the new right conservatism. (2) The political ideologies of the Thai political parties from 2000 onwards exhibited more outstanding characteristics as a result of the proclamation of the Constitution of the Kingdom of Thailand, B.E. 2540 (1997) with the goals for political reform using the guidelines to promote a strong political party system leading to the establishment of a government with political stability. This could solve the problem of the weak politics of the system of a coalition government with many political parties. The political parties therefore had a major adjustment by presenting policies and political party images which were outstanding in concepts and ideologies for members of the general public to vote for and support. The provisions regarding the political parties in the Constitution of the Kingdom of Thailand, B.E. 2550 (2007) and B.E. 2560 (2017) resulted in the weakness of political parties. (3) The political ideologies of neoliberalism as appeared through the policies, political behaviors and the administration of the

country of the Thai Rak Thai Party in the 2001 election, the People Power Party in 2007, and the Pheu Thai Party in 2011, 2019, and 2023 directly and indirectly affected success in the election. The social democracy exhibited success in the election of the Move Forward Party or the Future Forward Party in the elections in 2019 and 2023. The new right conservatism affected the political success of the Palang Pracharath Party in the 2019 election.

Keywords: ideologies; political party; success or failure in the election.

ความสำคัญของปัญหา

ความสำเร็จทางการเมืองด้วยชัยชนะในการเลือกตั้งโดยเฉพาะจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ส.ส.) ที่ได้รับการเลือกตั้งถือเป็นเป้าหมายหลักของพรรคการเมืองในจุดเริ่มต้นแรกก่อนที่จะเข้าสู่กระบวนการจัดตั้งรัฐบาล โดยพรรคการเมืองที่มีจำนวน ส.ส. ที่ได้รับเลือกตั้งมากที่สุดได้รับโอกาสเป็นพรรคการเมืองแรกในการเป็นแกนนำจัดตั้งรัฐบาล และมีสิทธิอันชอบธรรมที่ได้รับการยอมรับจากบรรดาพรรคการเมืองอื่นที่มีจำนวน ส.ส. น้อยกว่า กรณีดังกล่าวถือเป็นบรรทัดฐานวัฒนธรรมทางการเมืองจนพัฒนากลายเป็นคติกาที่ได้รับการยอมรับในระบบการเมืองระบอบรัฐสภา ทั้งนี้ในกระบวนการอันเป็นขั้นตอนของการเลือกตั้งนั้น พรรคการเมืองและบรรดานักการเมืองทั้งในระดับบริหารพรรคและสมาชิกพรรคนั้นเป็นรับรู้และเข้าใจกันดีของสังคมว่าล้วนแล้วแต่มีแนวคิดและอุดมการณ์ทางการเมืองในแนวเดียวกันหรืออย่างน้อยที่สุดก็ยอมรับในแนวทางของพรรคที่ตนเองสังกัด เป็นที่มาของพฤติกรรมทางการเมืองและแนวนโยบายของพรรค ประเด็นดังกล่าวข้างต้นนำมาสู่ภาพลักษณ์อันเป็นที่รับรู้และการให้การสนับสนุนของประชาชนในฐานะมวลชนสนับสนุนพรรค ทั้งนี้แนวคิดอันเป็นชุดคำอธิบายดังกล่าวถือเป็นแก่นแกนการเมือง

ในระบอบการเมืองแบบรัฐสภา รวมถึงระบอบการเมืองแนวทางประชาธิปไตยที่ใช้การเลือกตั้งเป็นเครื่องมือหรือกลไกเพื่อให้ได้มาซึ่งตัวแทนทางการเมืองที่ประชาชนเป็นผู้ตัดสินใจเลือกให้เข้าทำหน้าที่ในการปกครองประเทศทั้งในฝ่ายบริหารและฝ่ายนิติบัญญัติ (พรชัย เทพปัญญา และณัฐพงศ์ บุญเหลือ, 2563)

สำหรับการเมืองไทย ปรากฏการณ์ทางการเมืองที่นำมาสู่การพหุติกรรมทางการเมืองทั้งในส่วนของพรรคการเมืองและประชาชนนั้นได้รับการยอมรับว่าเกิดขึ้นอย่างเด่นชัดหลังการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ซึ่งเป็นรัฐธรรมนูญที่เกิดขึ้นจากเป้าหมายให้เกิดการปฏิรูปการเมืองโดยเฉพาะการมุ่งส่งเสริมให้เกิดระบบพรรคการเมืองเข้มแข็งที่มีระบบพรรคการเมืองขนาดใหญ่อันจะนำไปสู่ความเสถียรภาพของรัฐบาล โดยที่การเกิดขึ้นของระบบพรรคการเมืองเข้มแข็งดังกล่าวมาจากฐานคิดที่ว่าพรรคการเมืองเป็นผู้ตัดสินใจกำหนดนโยบายที่มีความเด่นชัด และคัดสรรบุคลากรของพรรคส่งลงสมัครรับเลือกตั้งทั้งในระบบปาร์ตี้ลิสต์และระบบเขตให้ประชาชนตัดสินใจลงคะแนน ผลที่เกิดขึ้นนับจากการเลือกตั้งในปี 2544 เป็นต้นมาถึงปัจจุบันได้เกิดการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงทั้งในมิติพฤติกรรมทางการเมืองของพรรคการเมืองและประชาชนโดยรวม กล่าวคือ เป็นที่ประจักษ์ชัดว่าพรรคการเมืองที่ประสบความสำเร็จนั้นเป็นพรรคการเมืองไทยรักไทยที่เพิ่งจะได้รับการจัดตั้งขึ้นใหม่และลงสมัครรับเลือกตั้งครั้งแรกในการเลือกตั้งปี 2544 ด้วยจำนวน ส.ส. รวม 248 ที่นั่ง ปี 2548 จำนวน 377 ที่นั่ง และปี 2549 จำนวน 460 ที่นั่ง ขณะที่พรรคการเมืองที่ได้รับการจัดตั้งมาเป็นเวลาที่ยาวนานหลายพรรคการเมืองได้จำนวน ส.ส. น้อยกว่า และแม้ว่าจะถูกยุบพรรคจัดตั้งใหม่เป็นพรรคพลังประชาชนในการเลือกตั้งปี 2550 ยังคงได้จำนวน ส.ส. มากที่สุดจำนวน 233 ที่นั่ง ในชื่อพรรคเพื่อไทยในการเลือกตั้งปี 2554 ได้จำนวน 265 ที่นั่ง (ชงคชาญ สุวรรณี และอริยรัช แก้วเกาะสะบ้า, 2548 และ The Standard, 2023)

ในการเลือกตั้งปี 2562 ภายหลังจากเหตุการณ์ยึดอำนาจของคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ (คสช.) และจัดตั้งรัฐบาลปกครองประเทศในเดือนพฤษภาคมปี 2557 พรรคเพื่อไทยยังคงได้ที่นั่ง ส.ส. จำนวนมากที่สุด 136 ที่นั่ง หากแต่ไม่สามารถจัดตั้งรัฐบาลได้โดยเกิดขึ้นจากสถานการณ์และปัจจัยแวดล้อมทางการเมือง โดยที่พรรคพลังประชารัฐในฐานะพรรคตัวแทนของคณะ คสช. ได้ ส.ส. จำนวน 116 ที่นั่ง เป็นพรรคแกนนำจัดตั้งรัฐบาลผสมสำเร็จ ขณะเดียวกันพรรคอนาคตใหม่ที่เพิ่งจัดตั้งขึ้นใหม่และลงรับสมัครเลือกตั้งครั้งแรกได้ที่นั่งจำนวน ส.ส. 81 ที่นั่ง ซึ่งเป็นปรากฏการณ์ทางการเมืองใหม่ที่ชี้ให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองครั้งใหญ่และต่อเนื่องในการเลือกตั้งปี 2566 ได้ ส.ส. มากที่สุด จำนวน 151 ที่นั่ง (สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง, 2566)

ปรากฏการณ์ทางการเมืองหลังการเลือกตั้งนับจากปี 2544 ต่อเนื่องถึงปี 2566 ได้แสดงให้เห็นอย่างเด่นชัดถึงการเปลี่ยนแปลงของตัวพรรคการเมืองไทย โดยเฉพาะการสร้างหรือการผลิตนโยบายของพรรคการเมือง แนวอุดมการณ์และพฤติกรรมของพรรคการเมือง ผู้บริหารหรือแกนนำพรรค และสมาชิกพรรคโดยเริ่มต้นจากพรรคไทยรักไทย พรรคพลังประชารัฐ พรรคอนาคตใหม่หรือพรรคก้าวไกลในปัจจุบัน ขณะเดียวกันในส่วนของพฤติกรรมทางการเมืองของประชาชนก็มีความเป็นพลวัตมากขึ้นเป็นลำดับส่วนหนึ่งเป็นผลจากปัจจัยการเรียนรู้และความเข้าใจที่มีต่อบทบาทและอำนาจทางการเมืองของตัวพวกเขาเองในการเลือกตัวแทนทางการเมือง การเรียนรู้อันเป็นผลจากประสบการณ์ทางการเมืองดังกล่าวทำให้วัฒนธรรมทางการเมืองของประชาชนเปลี่ยนแปลงไปค่อนข้างมาก ดังปรากฏในข้อมูลงานศึกษาจำนวนมากว่าปัจจัยด้านการใช้จ่ายเงินในการหาเสียงเลือกตั้งนั้นมิใช่ปัจจัยสำคัญลำดับแรกที่มีผลต่อการตัดสินใจลงคะแนน หากแต่เป็นปัจจัยด้านนโยบายและพฤติกรรมทางเมืองบนฐานของแนวคิดและอุดมการณ์ทางการเมืองของพรรคการเมืองที่มีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด (พรชัย เทพปัญญา และณัฐพงศ์ บุญ

เหลือ, 2562; พชรวัฒน์ เส้นทอง, 2019, หน้า 230-248 และคิด วรุณดี, 2023, หน้า 56-65)

การศึกษานี้จึงมีมุ่งศึกษาถึงแนวคิดและอุดมการณ์ของพรรคการเมือง รวมถึงปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จหรือความล้มเหลวของพรรคการเมืองไทยซึ่งผล การศึกษาจะทำให้สามารถชี้ให้เห็นถึงพัฒนาการและการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองที่ พรรคการเมืองจำเป็นต้องมีการปรับตัวให้สอดคล้องกับความต้องการประชาชนที่มี การเปลี่ยนแปลงภายใต้สถานการณ์ต่างๆ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1) ศึกษาแนวคิดและอุดมการณ์ของพรรคการเมืองไทยที่จดทะเบียนจัดตั้ง เป็นพรรคการเมือง
- 2) วิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการหาเสียงเลือกตั้งของพรรค การเมืองไทย
- 3) จัดทำเสนอแนะสำหรับพรรคการเมืองที่เหมาะสมกับบริบทสังคมการ เมืองไทย

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ มีขอบเขตดังนี้

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา ค้นคว้าจากเอกสารทุติยภูมิ ได้แก่ งานวิจัย หนังสือ วารสาร ทฤษฎี แนวความคิด และข้อมูลที่เกี่ยวข้อง
2. ขอบเขตด้านข้อมูล ค้นคว้าข้อมูลจากเอกสารต่าง ๆ ได้แก่ หนังสือ ตำรา รายงานการวิจัย วิทยานิพนธ์ ดุษฎีนิพนธ์ วารสารทางวิชาการ บทความทางวิชาการ หนังสือพิมพ์ และสื่ออิเล็กทรอนิกส์

3. ขอบเขตด้านเวลา ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตั้งแต่ พ.ศ. 2555 - 2566

แนวคิดและทฤษฎีที่ใช้ในการวิจัย

แนวคิดและทฤษฎีหลักในการวิจัยนี้ใช้กรอบแนวคิด Political Ideologies ของ Anderw Heywood (1998) และงานของสมเกียรติ วันทะนะ (2544) เรื่องอุดมการณ์ทางการเมืองร่วมสมัย ประกอบด้วย 2 ประเภทหลักได้แก่ แนวอุดมการณ์เสรีนิยม และแนวอุดมการณ์อนุรักษนิยม ทั้งนี้แนวอุดมการณ์เสรีนิยมแบ่งเป็นเสรีนิยมคลาสสิกและเสรีนิยมใหม่ ขณะที่แนวอุดมการณ์อนุรักษนิยมแบ่งเป็นอนุรักษนิยมแนวเสรีภาพ อนุรักษนิยมแนวอุปถัมภ์ อนุรักษนิยมแนวอำนาจและอนุรักษนิยมขบวนการใหม่

สำหรับอุดมการณ์เสรีนิยมคลาสสิก (classical liberalism) ประกอบด้วยแนวคิดหลักที่สำคัญได้แก่ การมุ่งเน้นความเป็นปัจเจกนิยม (individualism) อย่างเข้มข้น ให้ความสำคัญกับมิติเสรีภาพ (freedom) โดยที่ไม่ควรมีใครมายุ่งเกี่ยวหรือบงการได้ รัฐมีบทบาทน้อย และระบบทุนนิยมแบบกลไกตลาด ขณะที่เสรีนิยมใหม่ (neoliberalism) ความเป็นปัจเจกนิยมมีความยืดหยุ่นมากกว่า มองเสรีภาพเชิงบวก กล่าวคือมองว่าสภาวะที่บุคคลควรจะทำอะไรหรือเรียกร้องอะไรได้บ้างจากสังคมสนับสนุนให้รัฐมีบทบาทมาก และมีระบบทุนนิยมที่เน้นการจัดการ

ในกลุ่มอุดมการณ์อนุรักษนิยม แนวแรกคือ อนุรักษนิยมแนวอำนาจนิยม (authoritarian conservatism) ต้องการให้รัฐบาลมีอำนาจมาก ควรยอมรับอำนาจปกครองที่มาจากแต่ครั้งก่อนแม้อำนาจนั้นจะดูโหดร้ายและดูไร้เหตุผล อำนาจสร้างความเป็นระเบียบเรียบร้อยนำมาซึ่งความปลอดภัยของประชาชน ต้องการกลับไปหาอดีต อนุรักษนิยมแนวอุปถัมภ์ (paternalistic conservatism) มองว่าชนชั้นมั่งคั่งหากไม่ต้องการถูกโค่นล้มอำนาจต้องเปลี่ยนวิธีคิดใหม่โดยการหวนกลับไปหาความเชื่อมั่น

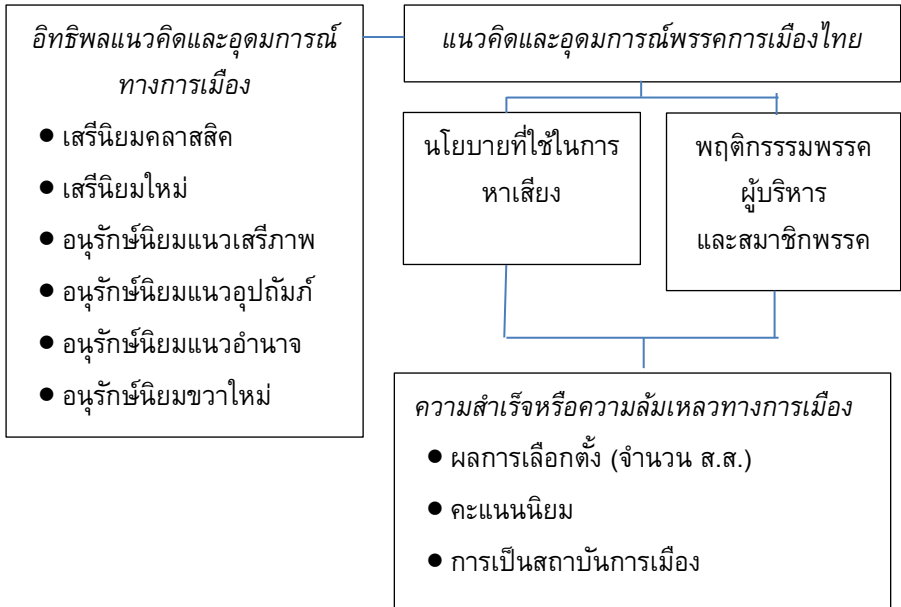

ในจารีตดั้งเดิม เชื่อว่าการเปลี่ยนแปลงหลีกเลี่ยงไม่ได้ จึงไม่ควรต่อต้านการเปลี่ยนแปลง ไม่สุดขั้ว การฟื้นฟูจารีตแบบดั้งเดิมต้องทำโดยการปฏิรูปสังคม เช่น การให้สิทธิเลือกตั้งแก่กรรมกร ผู้มีฐานะสูงส่งและมั่งคั่งมีภาระหน้าที่ต่อสังคม มากกว่าผู้ยากจนและต่ำต้อย นโยบายสายกลาง ระบบทุนนิยมที่มีการวางแผนผสมผสานการควบคุมโดยรัฐบางส่วนกับการดำเนินการโดยเสรีของเอกชนร่วมกัน รัฐเข้าแทรกแซงในระบบเศรษฐกิจและปฏิรูปสังคม *อนุรักษนิยมแนวเสรีภาพ (Libertarian Conservatism)* แนวนี้เสนอว่ารัฐควรปล่อยเสรีทางเศรษฐกิจ หากรัฐแทรกแซงหรือช่วยเหลือด้วยนโยบายเชิงสังคมนิยมมากขึ้น จะทำให้ความสามารถในการช่วยตัวเองของประชาชนลงน้อยลง แต่มองปัจเจกบุคคลในแง่ลบด้วยเห็นว่าปัจเจกบุคคลต้องการความคุ้มครองจารีตประเพณีและความเป็นระเบียบเรียบร้อยทางสังคมเสมอ เน้นเศรษฐกิจเสรีเพราะเชื่อและต้องการให้กลไกตลาดเป็นเครื่องมือสร้างวินัยทางสังคม (social discipline)

อนุรักษนิยมขวาใหม่ (The Conservative New Right) เห็นว่าเศรษฐกิจเสรีกับรัฐเข้มแข็ง แต่ต้องการให้รัฐมีบทบาทมากขึ้น ความมั่งคั่งทางสังคมในทศวรรษ 1960 เป็นต้นมาทำให้มาตรฐานทางสังคมและศีลธรรมในกลุ่มเยาวชนตกต่ำ กลับมาให้ความสำคัญกับ “ความดี” ของคนมากกว่าการให้เสรีภาพ ขณะเดียวกัน อาชญากรรมเป็นผลจากสังคมไม่ให้ความสำคัญกับ “อำนาจ” เท่าที่ควร ต้องการให้สังคมมีความเข้มแข็งเชิงอำนาจเพื่อสร้างความเป็นระเบียบเรียบร้อยทางสังคม สถาบันครอบครัว ตำรวจ และบтолงโทษต้องมีความเข้มงวดและหนักหน่วง

กรอบแนวคิดของการวิจัย

จากการทบทวนแนวคิด ทฤษฎีและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องของผู้วิจัยใช้งานศึกษาของ Andrew Heywood (1998) และงานของสมเกียรติ วันทะนะ (2544) มากำหนดกรอบการวิจัยดังนี้

แผนภาพ 1 แสดงกรอบการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ ประกอบด้วย (1) การวิเคราะห์ข้อมูลเอกสาร ทั้งจากงานรายงานการวิจัย หนังสือ สื่ออิเล็กทรอนิกส์หรือเว็บไซต์ทางอินเทอร์เน็ต (2) การสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ประกอบด้วย นักการเมืองที่ดำรงตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ส.ส.) ในปัจจุบันและอดีต ส.ส. อดีตรัฐมนตรีและรัฐมนตรีช่วยว่าการ ผู้ใกล้ชิดกับนักการเมือง รวมถึงกลุ่มนักวิชาการด้านรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ จำนวน 25 คน และ (3) การใช้แบบสำรวจด้วยแบบสอบถาม เป็น

เครื่องมือในการวิเคราะห์เพื่อยืนยันข้อมูลการเอกสารและการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ สำหรับการวิเคราะห์เริ่มจากพิจารณาประเด็นหลัก ที่พบในข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์หลังจากนั้นจึงนำประเด็นหลัก มาพิจารณาแยกเป็นประเด็นย่อย และหัวข้อย่อย ตามลำดับ

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 1 อุดมการณ์ทางการเมืองของพรรคการเมืองไทยนับจากปี 2544 – 2566 มีดังนี้

ประการแรก อุดมการณ์ทางการเมืองของพรรคการเมืองสามารถแบ่งกลุ่มพรรคการเมืองที่มีแนวอุดมการณ์ในแนวทางได้ 3 ประเภท ประกอบด้วย แนวเสรีนิยมใหม่ แนวสังคมนิยมประชาธิปไตย แนวอนุรักษ์นิยม ทั้งนี้ประเภทหลังแบ่งย่อยออกได้เป็น อนุรักษ์นิยมแนวเสรีภาพ อนุรักษ์นิยมแนวอุปถัมภ์ อนุรักษ์นิยมแนวอำนาจนิยม และอนุรักษ์นิยมขวาใหม่ ทั้งนี้พรรคที่มีอุดมการณ์อนุรักษ์นิยมแนวเสรีภาพ ที่ได้รับการกล่าวถึงนั้นได้กลายเป็นภาพลักษณ์ประจำตัวพรรคประชาธิปไตยเป็นที่รับรู้และเข้าใจกันในสังคมโดยทั่วไปก่อนปี 2543 การได้รับการจัดกลุ่มให้อยู่ในแนวอนุรักษ์นิยมดังกล่าวทำให้พรรคประชาธิปไตยมีสถานะที่เด่นชัด มีผลต่อการมีกลุ่มฐานเสียงที่เรียกว่าเป็นกลุ่มมวลชนสนับสนุนที่ชัดเจน และมีผลต่อความสำเร็จในการเลือกตั้ง รวมถึงการเป็นแกนนำจัดตั้งรัฐบาลในช่วงเวลาต่างๆ โดยเฉพาะการจัดตั้งรัฐบาลที่มีนายชวน หลีกภัย ก้าวขึ้นสู่ตำแหน่งนายกรัฐมนตรีในปี 2541 – 2544 และการดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีของนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะในปี 2552-2554 หลังคำพิพากษาของศาลรัฐธรรมนูญให้ยุบพรรคพลังประชาชน และมีผลทำให้การดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีของนายสมชาย วงศ์สวัสดิ์ต้องยุติลงในปี 2552

ประการที่สอง อุดมการณ์ทางการเมืองของพรรคการเมืองไทยนับจากปี 2543 – 2566 มีลักษณะที่เด่นชัดมากขึ้นเป็นลำดับเป็นผลจากการการประกาศใช้

รัฐธรรมนูญฉบับปีพุทธศักราช 2540 ที่มีเป้าหมายให้เกิดการปฏิรูปการเมืองด้วย
แนวทางการส่งเสริมให้เกิดระบบพรรคการเมืองเข้มแข็งเพื่อนำไปสู่การจัดตั้งรัฐบาล
ที่มีเสถียรภาพทางการเมืองและแก้ปัญหาการเมืองอ่อนแอจากระบบรัฐบาลผสม
หลายพรรคการเมือง มีผลทำให้พรรคการเมืองมีการปรับตัวครั้งใหญ่ด้วยการ
นำเสนอนโยบายและภาพลักษณ์ของพรรคการเมืองที่มีความเด่นชัดทั้งในด้าน
แนวคิดและอุดมการณ์ทางการเมืองให้ประชาชนตัดสินใจลงคะแนนเสียงสนับสนุน
ในขณะที่บทบาทญูญติเกี่ยวกับพรรคการเมืองของรัฐธรรมนูญฉบับปี 2550 และ 2560
มีผลทำให้ระบบพรรคการเมืองอ่อนแอ

ประการที่สาม อุดมการณ์ทางการเมืองแนวเสรีนิยมใหม่ ปรากฏผ่าน
นโยบาย พฤติกรรมทางการเมืองและการบริหารประเทศของพรรคไทยรักไทยในการ
เลือกตั้งปี 2544 พรรคพลังประชาชนในการเลือกตั้งปี 2550 และพรรคเพื่อไทยใน
การเลือกตั้งปี 2554, 2562 และ 2566 มีผลต่อความสำเร็จทั้งทางตรงและทางอ้อมใน
การเลือกตั้ง และแนวสังคมนิยมประชาธิปไตยมีผลความสำเร็จในการเลือกตั้งของ
พรรคก้าวไกลหรือพรรคอนาคตใหม่ในการเลือกตั้งปี 2562 และ 2566 ในขณะที่
อุดมการณ์แนวอนุรักษนิยมขวาใหม่มีผลต่อความสำเร็จทางการเมืองของพรรคพลัง
ประชารัฐในการเลือกตั้งปี 2562

*ผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ที่ 2 ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการหา
เสียงเลือกตั้งของพรรคการเมืองไทย*

จากการศึกษา พบว่า ปัจจัยด้านแนวคิดและอุดมการณ์ของพรรคการเมือง
มีผลต่อความสำเร็จและความล้มเหลวในการเลือกตั้งของพรรคการเมืองไทยนับจาก
การเลือกตั้งปี 2544 เป็นต้นมาจนถึงปัจจุบัน ซึ่งให้เห็นว่าหากพรรคการเมืองต้องการ
ประสบความสำเร็จทางการเมืองจำเป็นต้องนำเสนอแนวคิดและอุดมการณ์ทาง
การเมืองที่มีความเด่นชัดและในขณะเดียวกันก็ต้องสอดคล้องความต้องการของ

ประชาชนทั้งในมิติด้านสังคมและเศรษฐกิจซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ซึ่งปรากฏผ่านนโยบายพรรค พฤติกรรมทางการเมืองของพรรคและนักการเมืองที่เป็นทั้งผู้บริหารและสมาชิกของพรรค ทั้งนี้อุดมการณ์ทางการเมืองของพรรคการเมืองมีความสัมพันธ์กับผลการเลือกตั้งของพรรคการเมืองไทย โดยเฉพาะนับจากการเลือกตั้ง ส.ส. ในการเลือกตั้งทั่วไป 24 มกราคม 2544 ซึ่งเป็นการเลือกตั้งครั้งแรกหลังจากการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2540 และมีความสัมพันธ์กับการเลือกตั้ง ส.ส. ทุกครั้ง ได้แก่ การเลือกตั้งทั่วไปในปี 2550 การเลือกตั้งทั่วไปปี 2554 การเลือกตั้งทั่วไปปี 2562 รวมถึงผลการเลือกตั้งทั่วไปในเดือนพฤษภาคมปี 2566 ดังนี้

ในการเลือกตั้งทั่วไปปี 2544 อุดมการณ์ทางการเมืองที่มีความสัมพันธ์กับผลการเลือกตั้งดังกล่าวอยู่ในแนวทาง “อุดมการณ์เสรีนิยมใหม่” (neo-liberalism) โดยในการเลือกตั้งปี 2544 พรรคไทยรักไทยได้นำเสนออุดมการณ์ของพรรคผ่านแนวนโยบายการหาเสียงเลือกตั้ง ถือเป็นปรากฏการณ์ทางการเมืองใหม่ในขณะนั้นจากการที่พรรคไทยรักไทยเป็นพรรคการเมืองที่ได้รับการจัดตั้งขึ้นมาใหม่และเข้าสู่สนามการเลือกตั้งครั้งแรกแต่สามารถประสบความสำเร็จด้วยได้รับการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ส.ส.) รวมทั้งสิ้น 248 ที่นั่ง แบ่งเป็น ส.ส. ระบบแบ่งเขตเลือกตั้ง 200 คน และ ส.ส. ระบบบัญชีรายชื่อ 48 ที่นั่ง ในขณะที่พรรคการเมืองที่เป็นคู่แข่งสำคัญอย่างพรรคประชาธิปัตย์ซึ่งเป็นพรรครัฐบาลก่อนการเลือกตั้งได้จำนวนที่นั่งรวมเพียง 128 ที่นั่ง จากระบบแบ่งเขต 91 ที่นั่งและแบบบัญชีรายชื่อ 31 ที่นั่งเท่านั้น (ชงคชาญ สุวรรณิ และอริยรัช แก้วเกาะสะบ้า, 2548, หน้า 255-229)

แนวอุดมการณ์เสรีนิยมใหม่ของพรรคไทยรักไทยในการเลือกตั้งทั่วไปปี 2544 ที่สำคัญ อาทิ นโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง นโยบายระบบประกัน

สุขภาพ 30 บาทรักษาทุกโรค นโยบายหมู่บ้านเอื้ออาทร นโยบายส่งเสริมอุตสาหกรรมขนาดย่อม และนโยบายปราบปรามยาเสพติด เป็นต้น โดยนโยบายดังกล่าวที่ปรากฏวางอยู่บนหลักการการมุ่งเน้นบทบาทของภาครัฐในการขับเคลื่อนหรือเข้าไปแทรกแซงในระบบเศรษฐกิจผ่านการแก้ไขกฎหมายหรือเงื่อนไขที่มีอยู่ เปลี่ยนเป็นการมุ่งส่งเสริมให้ภาคเอกชนเข้ามามีบทบาทในกิจกรรมทางเศรษฐกิจ โดยมีเป้าหมายให้เกิดการพัฒนาการเติบโตและการขยายตัวของระบบเศรษฐกิจ ซึ่งระบบเศรษฐกิจที่เป็นไปในขณะนั้นประสบปัญหาความคล่องตัวด้วยเกิดขึ้นจากปัจจัยเงื่อนไขโดยเฉพาะกฎหมายและข้อบังคับต่าง ๆ จนกลายเป็นอุปสรรคที่ไม่ทันต่อบริบทของการเปลี่ยนแปลงระบบเศรษฐกิจทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ (สมเกียรติ วันทะนะ, 2544, หน้า 22)

ขณะที่ในมิติดินโยบายด้านสังคมและการเมืองก็เช่นเดียวกัน ทั้งนี้แนวนโยบายของพรรคไทยรักไทยทำให้เห็นว่ามุ่งเน้นไปที่บทบาทภาครัฐในการขับเคลื่อนการพัฒนาและการเปลี่ยนแปลงที่มีเป้าหมายให้เกิดความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน รวมถึงการใช้อำนาจรัฐผ่านกลไกของรัฐคือสำนักงานตำรวจแห่งชาติ (สตช.) และกระทรวงมหาดไทย (มท.) ในการดำเนินการบังคับใช้กฎหมายอย่างเข้มข้นและรุนแรงดังปรากฏผ่านการประกาศใช้นโยบายสงครามยาเสพติด ซึ่งมีผลในเวลาต่อมาที่ทำให้เกิดการใช้ความรุนแรงในการดำเนินการกับกลุ่มพ่อค้ายาเสพติดและขบวนการแนวร่วม รวมถึงบุคคลที่มีพฤติกรรมเกี่ยวข้องกับยาเสพติด (เดอะโมเมนต์, 2021)

สำหรับในการเลือกตั้งทั่วไปปี 2550 แม้ว่าพรรคไทยรักไทยจะถูกคำพิพากษาของศาลรัฐธรรมนูญให้ยุบพรรคการเมือง และต่อมาได้ทำการจัดตั้งพรรคการเมืองใหม่ในชื่อ “พรรคพลังประชาชน” และเข้าสู่สนามการเมืองด้วยการเลือกตั้ง

ผลการเลือกตั้งก็ยังคงเป็นไปในลักษณะเช่นเดิมกล่าวคือ พรรคพลังประชาชนได้รับที่นั่งมากที่สุดเป็นจำนวนรวม 233 ที่นั่ง และความสำเร็จในการเลือกตั้งยังคงเป็นไปในรูปแบบเดิมในการเลือกตั้งปี 2554 แม้ว่าจะเปลี่ยนชื่อเป็น “พรรคเพื่อไทย” ด้วยผลจากคำพิพากษาของศาลรัฐธรรมนูญให้ต้องยุบพรรคก็ตามโดยชนะการเลือกตั้งด้วยจำนวน ส.ส. ที่ได้รับเลือกตั้งรวมทั้งสิ้น 265 ที่นั่ง จากระบบแบ่งเขตเลือกตั้ง 204 ที่นั่ง และแบบบัญชีรายชื่อ 61 ที่นั่ง (ประชาไทออนไลน์, 6 กรกฎาคม 2554)

การเลือกตั้งทั่วไปในปี 2562 พรรคเพื่อไทยยังคงชนะการเลือกตั้งด้วยจำนวน ส.ส. ที่ได้รับเลือกตั้งรวมทั้งสิ้น 141 ที่นั่ง แบ่งเป็นระบบแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง 112 ที่นั่ง และแบบบัญชีรายชื่อ 29 ที่นั่ง ในขณะที่การเลือกตั้งทั่วไปปี 2566 พรรคเพื่อไทยได้รับเลือกตั้งเป็นลำดับที่ 2 ประกอบด้วย ส.ส. ที่ได้รับเลือกตั้งรวมทั้งสิ้น 141 ที่นั่ง แบ่งเป็นระบบแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง 112 ที่นั่ง และแบบบัญชีรายชื่อที่ 29 ที่นั่ง (คณะกรรมการการเลือกตั้ง, 2566) ในขณะที่พรรคอนาคตใหม่ซึ่งจัดตั้งขึ้นใหม่และเข้าสู่การรับสมัครรับเลือกตั้งครั้งแรก ใช้รูปแบบการพัฒนานโยบายพรรคด้วยการรวบรวมข้อคิดเห็นและข้อมูลจากประชาชนกลุ่มต่าง ๆ ดังปรากฏในบันทึกผ่านเฟสบุ๊คของพรรคซึ่งบันทึกเรื่องราวดังนี้ (เฟสบุ๊คอนาคตใหม่, 2020) “วันนี้เมื่อ 2 ปีที่แล้ว 7 เมษายน 2561 ได้เวลา “อนาคตใหม่” ธนาธรเยือนพื้นที่ครั้งแรก จ.ตรัง - รับฟังปัญหาเพื่อใช้ออกแบบ “นโยบาย”

“นโยบายของพรรคอนาคตใหม่ ตั้งอยู่บนพื้นฐานของความเป็นมนุษย์ เราออกแบบนโยบายโดยพิจารณาว่ามนุษย์ต้องได้อะไรบ้างจึงจะสามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีศักดิ์ศรีตั้งแต่เกิดจนตาย เพื่อให้มนุษย์ได้พัฒนาตนเองและแสดงศักยภาพออกมาได้อย่างเต็มที่ นโยบายของพรรคอนาคตใหม่จึงไม่ได้คิดจากคะแนนนิยมหรือคำนึงถึงผลการเลือกตั้งเป็นสำคัญ ตรงกันข้าม เราให้ความสำคัญกับความเป็นมนุษย์ เพราะประชาชนมีคุณค่าในฐานะมนุษย์มิใช่เป็นเพียงคะแนนเสียงเท่านั้น”

การออกแบบนโยบายของพรรคอนาคตใหม่ภายหลังยื่นจดแจ้งข้อจัดตั้งพรรคต่อคณะกรรมการการเลือกตั้ง (กกต.) 15 มีนาคม 2561 แขนงนำเดินทางไปยังหลายพื้นที่เพื่อพบปะแนวร่วม สร้างเครือข่ายคณะทำงาน และที่สำคัญคือการรับฟังปัญหา เพื่อนำมาออกแบบนโยบายสำหรับใช้ในการหาเสียง ท่ามกลางสถานการณ์ประกาศคำสั่งของ คสช. ห้ามทำ "กิจกรรมทางการเมือง" เป็นการออกแบบโดยยึดแนวทาง 3 ประการ ได้แก่ (1) การรับฟังปัญหาและความต้องการของประชาชนในแต่ละพื้นที่ทั่วประเทศ และให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมออกแบบนโยบาย (2) การวิเคราะห์วิจัยทางวิชาการ และ (3) การศึกษาเปรียบเทียบจากตัวอย่างของประเทศอื่น (เฟสบุ๊คอนาคตใหม่, 2020)

ผลการเลือกตั้งทั่วไปปี 2566 พรรคก้าวไกลเป็นพรรคที่ประสบความสำเร็จในการเลือกตั้งมากที่สุดด้วยได้จำนวน ส.ส. รวมทั้งสิ้น 151 ที่นั่ง แบ่งเป็นระบบแบ่งเขต 112 ที่นั่ง และระบบบัญชีรายชื่อ 39 ที่นั่ง (คณะกรรมการการเลือกตั้ง, 14 พฤษภาคม 2566) โดยการเปลี่ยนแปลงผลการเลือกตั้งดังกล่าวเป็นผลมาจากปัจจัยด้านอุดมการณ์ทางการเมืองดังกล่าวปรากฏผ่านนโยบายและกรอบการหาเสียงของพรรคที่ว่า “รัฐบาลก้าวไกล ประเทศไทยไม่เหมือนเดิม” และ “300 นโยบายเปลี่ยนประเทศ” นอกจากนี้ยังประกาศกรอบ 9 เสานโยบายก้าวไกล ประกอบด้วย ประชาธิปไตยเต็มใบ สวัสดิการครบวงจร จังหวัดจัดการตนเอง ราชการเพื่อราษฎร ประวัติการศึกษา เกษตรก้าวหน้า สิ่งแวดล้อมยั่งยืน และสุขภาพดี ทั้งกาย-ใจ (พรรคก้าวไกล, 2 เมษายน 2666) พฤติกรรมทางการเมืองของพรรคและบรรดาสมาชิกพรรคที่มีความชัดเจนได้กลายเป็นภาพลักษณ์ของพรรค โดยอยู่ในกลุ่มแนวเสรีนิยมในแนวที่เรียกว่า “ประชาธิปไตยสังคมนิยม” (social democracy) (Heywood, 1998, pp.58-60) ซึ่งได้รับการยอมรับแนวทางการดำเนินกิจกรรมทางการเมืองในแบบก้าว

หน้าที่มุ่งไปสู่การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางสังคมและการเมืองที่แตกต่างจากที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน

ในขณะที่พรรคในกลุ่มที่เป็นรัฐบาลผสมก่อนการเลือกตั้งและมีภาพลักษณ์เชิงอุดมการณ์แนวอนุรักษนิยม อาทิ พรรคพลังประชารัฐ ที่มีพลเอกประวิตร วงษ์สุวรรณได้จำนวน ส.ส. รวม 40 ที่นั่ง จากระบบแบ่งเขต 39 ที่นั่ง และระบบบัญชีรายชื่อ 1 ที่นั่ง พรรคภูมิใจไทยได้ ส.ส. รวม 71 ที่นั่ง จากระบบแบ่งเขต 68 ที่นั่ง และระบบบัญชีรายชื่อ 3 ที่นั่ง โดยที่พรรคที่มีประวัติศาสตร์การก่อตั้งมานานที่สุดอย่างพรรคประชาธิปัตย์ ได้จำนวน ส.ส. รวมเพียง 25 ที่นั่ง จากระบบแบ่งเขต 22 ที่นั่ง และระบบบัญชีรายชื่อ 3 ที่นั่งเท่านั้น และพรรครวมไทยสร้างชาติ ที่มีแกนนำอย่างพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา อดีตนายกรัฐมนตรีและหัวหน้าคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ (คสช.) ได้จำนวน ส.ส. รวมเพียง 36 ที่นั่ง จากระบบแบ่งเขต 23 ที่นั่ง และระบบปาร์ตี้ลิสต์ 13 ที่นั่ง (สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง, 2566)

อย่างไรก็ตาม หากพิจารณาจากแนวนโยบายของพรรคเหล่านี้กลับปรากฏว่านโยบายของพรรคโดยส่วนใหญ่มิได้มีแนวทางที่แตกต่างจากพรรคเพื่อไทยและพรรคก้าวไกล (แนวเสรีนิยม) แต่ในด้านพฤติกรรมอันปรากฏต่อสังคมนั้นทำให้เป็นที่รับทราบและเข้าใจกันดีว่าพรรคเหล่านี้อยู่ในฝ่ายอนุรักษนิยม และมีผลต่อคะแนนนิยมในการเลือกตั้งโดยเฉพาะในการเลือกตั้งปี 2566 ซึ่งเป็นสถานการณ์ที่อยู่ในกระแสสนับสนุนแนวเสรีนิยม ในขณะที่การเลือกตั้งปี 2562 อยู่ในกระแสความต้องการที่ก้ำกึ่งกับแนวเสรีนิยม จึงมีผลทำให้คะแนนนิยมในการเลือกตั้งที่มีต่อพรรคเพื่อไทยและพรรคพลังประชารัฐไม่แตกต่างกันมากนัก (ดูรายละเอียดนโยบายพรรคการเมืองในการเลือกตั้งปี 2562 ประกอบ)

ตาราง 1 แสดงคำขวัญและนโยบายพรรคการเมืองในการหาเสียงเลือกตั้งปี 2562

พรรคการเมือง	คำขวัญในการหาเสียง	นโยบายด้านการเมือง	นโยบายด้านความมั่นคง
ชาติไทยพัฒนา	ก้าวข้ามความขัดแย้ง ร่วมแรงปฏิรูป ประเทศไทย	เพิ่มงบลงทุนองค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่น แห่งละ 10 ล้านบาท	ไม่ชัด
ชาติพัฒนา	หันหน้าเข้าหากัน สร้างสรรค์เศรษฐกิจ ไทย	ทำตามเจตนารมณ์ รัฐธรรมนูญ 2560 และ ตามแผนยุทธศาสตร์ ชาติ	(1) เน้นความมั่นคงแบบ สันติวิธี ความมั่นคงไม่ใช่ การสะสมอาวุธ ความ มั่นคงคือความสามัคคี (2) สนับสนุนระบบกองทุน แบบประเทศอิสราเอล (3) สร้างความมั่นคงด้าน ความรู้ ด้วยการทำให้ โรงเรียนสองภาษามากขึ้น (4) เพิ่มมูลค่าทางการค้า ระหว่างมหาสมุทรในพื้นที่ ชายแดนภาคใต้
ประชาชาติ	ชาติของประชาชน บนฐานสังคมพหุ วัฒนธรรม	สร้างสังคมพหุ วัฒนธรรม และ คุ้มครองสิทธิมนุษยชน	(1) แก้ปัญหาจังหวัด ชายแดนภาคใต้ (2) ตัดค่า คอมมิชชั่นโครงการซื้อ อาวุธ
ประชาธิปไตย	แก้จน สร้างคน สร้างชาติ และ ประชาชนเป็นใหญ่ ประชาธิปไตยสุจริต	ลดอำนาจรัฐ แก้แผน ยุทธศาสตร์ 20 ปี และ แก้รัฐธรรมนูญที่ไม่ สอดคล้องหลัก ประชาธิปไตย	นโยบาย 5 รั้ว ป้องกัน สกัดกั้นยาเสพติด

พลังประชารัฐ	โลกเปลี่ยน ไทยต้องปรับ ทางเลือกใหม่ของการเมืองไทย ก้าวข้ามความขัดแย้ง	(1) พร้อมเป็นพันธมิตรทุกฝ่าย (2) ปฏิรูปประเทศต่อเนื่อง	- ไม่มีนโยบายที่กระทบต่อกองทัพ
เพื่อไทย	เพื่อไทย หัวใจคือประชาชน	(1) แก่รัฐธรรมนูญและกฎหมายลูก (2) ปฏิรูปการเมืองระดับชาติและท้องถิ่น	(1) ปฏิรูปกองทัพ (2) ป้องกันทหารแทรกแซงการเมือง และ (3) ยกเลิกเกณฑ์ทหาร
ภูมิใจไทย	ลดอำนาจรัฐเพิ่มอำนาจประชาชน	ไม่ขัดแย้งฝ่ายใด	แก้ปัญหาจังหวัดชายแดนใต้โดยใช้แนวคิดเปลี่ยนเสียงระเบิดเป็นเครื่องจักร
รวมพลังประชาชนชาติไทย	ปฏิรูปประเทศทุกระบบ	ปฏิรูปประเทศ การเมือง ตำรวจ และปราบคอร์รัปชัน	ปกป้องและเทิดทูนสถาบัน
อนาคตใหม่	คนไทยเท่าเทียม ไทยเท่าทันโลก	แก้รัฐธรรมนูญทั้งฉบับ ล้มล้างผลพวง คสช.	(1) แก้กฎหมายความมั่นคง (2) ปฏิรูปกองทัพด้วยการลดนายพลให้เหลือ 400 นาย และ (3) ยกเลิกเกณฑ์ทหาร

ที่มา: “เลือกตั้ง 2562: ส่องนโยบายสำคัญ 9 พรรคการเมืองหลัก” (26 กุมภาพันธ์ 2019) ใน *บีบีซีไทยออนไลน์*, จาก <https://www.bbc.com/thai/thailand-47330424>

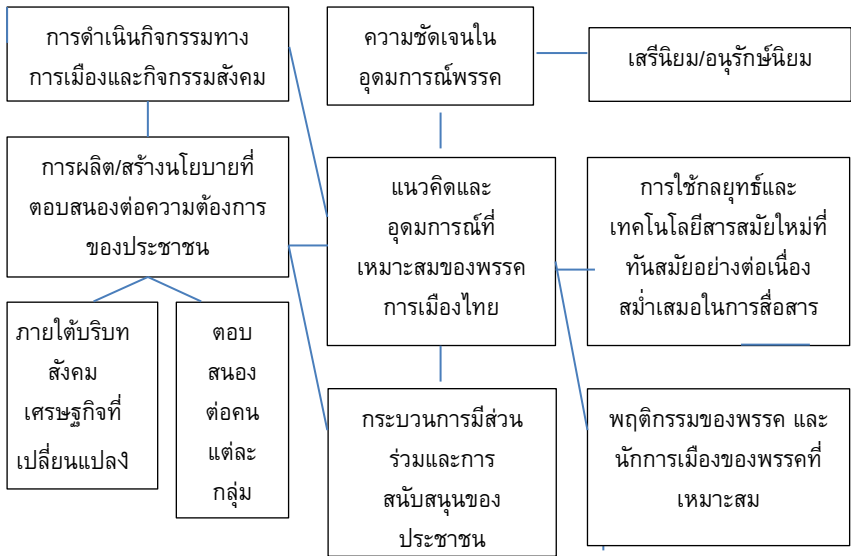
ตาราง 2 นโยบายด้านการเมืองและความมั่นคงของ 9 พรรคการเมืองในการเลือกตั้ง 24 มีนาคม 2562

พรรค	นโยบายเศรษฐกิจ
ชาติไทยพัฒนา	(1) พัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ทำให้เกษตรกรมีกำไร 5,000 บาท/ไร่ (2) ปลดหนี้ผู้ร่วมโครงการส่งเสริมของรัฐ
ชาติพัฒนา	(1) พัฒนาเศรษฐกิจ (2) พัฒนาเมืองโคราชให้เป็นประตูอีสานสู่อินโดจีน
ประชาชาติ	(1) ขจัดการผูกขาดของนายทุน (2) ส่งเสริมเศรษฐกิจแบบคุณธรรม เศรษฐกิจปลอดดอกเบี้ย (3) ผลักดันระบบรัฐสวัสดิการลดความเหลื่อมล้ำ (4) เงินให้ผู้สูงอายุ 3,000 บาทต่อเดือน และ (5) ผลักดันให้ประเทศไทยกำหนดราคาสินค้าการเกษตร
ประชาธิปไตย	(1) โฉนดสีฟ้า (2) กองทุนน้ำชุมชน (3) ประกันรายได้เกษตรกร เช่น ข้าวเหนียวละ 1 หมื่นบาท ยางพารา 60 บาท/กิโลกรัม (4) ประกันรายได้แรงงาน 1.2 แสนบาท/ปี
พลังประชารัฐ	(1) สานต่อนโยบายประชารัฐของ คสช. และ (2) ส่งเสริมการทำเกษตรแบบพันธสัญญา
เพื่อไทย	(1) การพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก และ (2) การป้องกันการผูกขาดของผู้ประกอบการรายใหญ่
ภูมิใจไทย	(1) ใช้ระบบแบ่งปันผลประโยชน์แก้ปัญหาการค้าพืชผล และ (2) ส่งเสริมอุตสาหกรรมพลังงานทดแทน
รวมพลังประชาชาติไทย	(1) แก้ปัญหาการค้ายางและผลผลิตทางการเกษตร และ (2) ยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียงและศาสตร์พระราชา
อนาคตใหม่	(1) ปฏิรูประบบภาษี ด้วยการลดสิทธิประโยชน์บีโอไอ 3 หมื่นล้านบาท (2) เลิกสิทธิลดหย่อนภาษีคนรวย 5.8 หมื่นล้านบาท (3) ขึ้นอัตราภาษีที่ดินสิ่งปลูกสร้าง 4 หมื่นล้านบาท และ (5) ออกห่วยบนดิน 4.2 หมื่นล้านบาท

ที่มา: “เลือกตั้ง 2562: ส่งนโยบายสำคัญ 9 พรรคการเมืองหลัก” (26 กุมภาพันธ์ 2019) ใน บีบีซีไทยออนไลน์, จาก <https://www.bbc.com/thai/thailand-47330424>

ผลการศึกษาดตามวัตถุประสงค์ที่ 3 ข้อเสนอแนะสำหรับพรรคการเมืองที่เหมาะสมกับบริบทสังคมการเมืองไทย

จากผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่าแนวคิดและอุดมการณ์ทางการเมืองของพรรคการเมืองไทยมีความสัมพันธ์กับการสร้างนโยบายของพรรคในการหาเสียงเลือกตั้ง ซึ่งผลการเลือกตั้งเป็นเป้าหมายหลักของพรรคการเมือง จึงปรากฏว่านโยบายของพรรคโดยส่วนใหญ่มีแนวโน้มในทิศทางเดียวกัน แต่มีรายละเอียดข้อย่อยของนโยบายที่แตกต่างกันไป (รายละเอียดในตาราง 1 และ 2) ความสำเร็จในการเลือกตั้งของพรรคการเมืองไทยจึงมีความสัมพันธ์กับ “ความชัดเจนในอุดมการณ์ของพรรค” และเชื่อมโยงไปยังนโยบายที่ต้องตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนในแต่ละกลุ่มซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงไปตามบริบทสังคม เศรษฐกิจและสถานการณ์ นอกจากนี้ยังสัมพันธ์กับการดำเนินกิจกรรมทางการเมืองของพรรค พฤติกรรมของพรรค นักการเมืองของพรรค และโดยเฉพาะอย่างยิ่งการสื่อสารกับประชาชนที่ต้องมีความทันสมัย รวดเร็วโดยการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศที่ทันสมัย สอดคล้องกับคนแต่ละกลุ่ม รวมถึงต้องมีความสม่ำเสมอและต่อเนื่อง ประเด็นเหล่านี้ปรากฏผ่านผลการเลือกตั้งในปี 2544 - 2562 ซึ่งพรรคเพื่อไทยได้รับที่นั่ง ส.ส. มากที่สุด ขณะเดียวกันในปี 2562 ท่ามกลางกระแสสนับสนุนอุดมการณ์แนวอนุรักษ์นิยมยังทำให้พรรคพลังประชารัฐซึ่งเป็นพรรคตั้งใหม่ได้รับเลือกตั้งเป็นลำดับ 2 แต่มีคะแนนเลือกตั้งในภาพรวมมากกว่าพรรคเพื่อไทยและนำมาสู่การเป็นพรรคแกนนำในการจัดตั้งรัฐบาล นอกจากนี้ความชัดเจนด้านอุดมการณ์ของพรรคขนาดใหม่ได้มีผลทำให้ได้รับการคะแนนเสียงจากประชาชนจำนวนมากจนเป็นพรรคที่มีจำนวน ส.ส. เป็นลำดับที่ลำดับที่ 3 และเป็นลำดับที่ 1 ในการเลือกตั้งปี 2566

แผนภาพ 2 แสดงอุดมการณ์พรรคการเมืองที่เหมาะสมต่อบริบทการเมืองไทย

อภิปรายผลการวิจัย

ข้อค้นพบแนวคิดและอุดมการณ์ทางการเมืองของพรรคการเมืองที่มีความสัมพันธ์กับนโยบาย พฤติกรรมทางการเมืองของพรรคและนักการเมือง การใช้สื่อสารสนเทศในการสื่อสารและอยู่บนฐานการตอบสนองความต้องการของประชาชน โดยที่แนวคิดและอุดมการณ์ของพรรคการเมืองไทยที่ประสบความสำเร็จในการเลือกตั้งนั้นต้องมีความชัดเจน มีความต่อเนื่องในการดำเนินกิจกรรมและการสื่อสารกับประชาชนภายใต้บริบทที่เปลี่ยนแปลงไป ประเด็นเหล่านี้ทำให้พรรคการเมืองมีฐานเสียงสนับสนุนที่ชัดเจนและประสบความสำเร็จมากที่สุด เนื่องจากแนวคิดและอุดมการณ์ที่ส่งผลต่อการกำหนดแนวนโยบาย เพราะพรรคการเมืองที่มีความสัมพันธ์ทั้งระหว่างประชาชนกับรัฐบาลหน่วยงานราชการ โดยนำเสนอผ่านการหาเสียง

เลือกตั้ง เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความสำเร็จของพรรคการเมืองคือ ความเข้าใจใน มิติอำนาจของพรรคการเมืองและนักการเมืองในการรณรงค์หาเสียงจากผู้มีสิทธิเลือกตั้ง สามารถอธิบายโดยแนวคิดการเลือกตั้งอย่างเป็นทางการเป็นเหตุเป็นผลของจอห์น เอลสเตอร์ (ไชยันต์ ไชยพร, 2560) และการตัดสินใจเลือกของส่วนรวม (public choice theory) (อนุสรณ์ ลุ่มมณี, 2555, หน้า 95-114) ซึ่งอธิบายว่าปัจจัยสำคัญที่ทำให้ประชาชนตัดสินใจเลือกพรรคการเมืองมาจากการรับรู้บทบาท ผลงานของพรรคการเมือง ตัวผู้สมัครรับเลือกตั้ง และการคำนึงอรรถประโยชน์สูงสุด (maximization of utility) ในขณะที่การพัฒนากระบวนการกำหนดแนวนโยบายของพรรค โดยพยายามเป็นตัวแทนในเชิงนโยบายกับฐานคะแนนเสียงและสร้างความแตกต่างจากแนวนโยบายของพรรคการเมืองอื่นๆ ในขณะที่ความเหลื่อมล้ำที่เพิ่มสูงขึ้นกลับเอื้อให้การกำหนดแนวนโยบายของพรรคการเมืองมีลักษณะเป็นอุปถัมภ์ กล่าวอีกนัยหนึ่งพรรคการเมืองมีแนวนโยบายอุดหนุนมากขึ้นสอดคล้องกับงานของ Hellwig (2012) ที่พบว่าเมื่อเศรษฐกิจตกต่ำ แนวนโยบายของพรรคการเมืองไม่แตกต่างกันมากนัก

สำหรับอิทธิพลตามแนวคิดทางการเมืองในแบบอนุรักษนิยมกับเสรีนิยมที่พบว่าเป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อความสำเร็จของพรรคการเมือง มีส่วนช่วยกระตุ้นให้พรรคการเมืองตื่นตัวในการค้นหา รวบรวม รับฟังข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการของประชาชนอย่างต่อเนื่องตลอดเวลา สามารถปรับปรุงพัฒนาแนวคิดของพรรคการเมืองได้อย่างเป็นเหตุเป็นผล ทั้งนี้แนวนโยบายของพรรคการเมืองไทยตั้งแต่ปี 2544 ให้ความสำคัญกับนโยบายการเพิ่มรายได้ให้กับผู้ที่มีรายได้น้อยหรือนโยบายปากท้องที่เป็นโครงการอุดหนุนในรูปแบบการจัดสรรเงินช่วยเหลือ เบี้ยยังชีพ หรือการจ้างงานของภาครัฐ และโปรแกรมทางการศึกษา สาธารณสุข และสวัสดิการสังคม สะท้อนให้เห็นว่าพรรคการเมืองไทยพยายามกำหนดแนวนโยบายที่จัดสรรทรัพยากรให้กับผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งในช่วงเวลาที่ระบอบการเมืองเป็นประชาธิปไตย

พรรคการเมืองมีแรงจูงใจในการกำหนดนโยบายสาธารณะที่จัดสรรทรัพยากรให้แก่ประชาชนผู้ที่มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งที่มีรายได้น้อย เพื่อระดมความสนับสนุนทางการเมือง (Downs, 1957 และ ธนพันธ์ ไล่ประกอบทรัพย์, 2560) และนำไปใช้ในการรณรงค์หาเสียงในการเลือกตั้ง โดยพรรคการเมืองใช้เทคนิคทางการบริหารธุรกิจด้วยการจัดตั้งทีมรณรงค์ทางการเมือง (political consultants and the campaign's staff) การตลาดทางการเมือง (political marketing) เพื่อนำไปสู่การสร้างภาพลักษณ์ (brand royalty) ของพรรค (นครินทร์ เมฆไตรรัตน์, 2016) นอกจากนี้แล้วยังทำให้เกิดเป็นเอกลักษณ์ของพรรคการเมืองไทยทำให้เกิดความผูกพันที่มีผลต่อความนิยมชื่นชอบทำให้ได้รับการสนับสนุนด้วยการเป็นฐานเสียงดังปรากฏผ่านคะแนนนิยมของพรรคการเมืองโดยเฉพาะนับจากการเลือกตั้งปี 2540 เป็นต้นมาจนถึงปัจจุบัน

ข้อเสนอแนะ

ในหัวข้อนี้เป็นการตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 คือ เพื่อจัดทำข้อเสนอแนะพรรคการเมืองไทยให้เหมาะสมกับบริบทสังคมการเมืองไทย โดยนำข้อค้นพบจากการวิจัยแนวคิด อุดมการณ์ นโยบาย และค่านิยมของพรรคการเมือง ที่ดำเนินการมาในอดีต สามารถนำมาใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการจัดทำข้อเสนอแนะ มีดังนี้

ข้อเสนอแนะในทางวิชาการ

จากข้อค้นพบในมิติวิชาการทำให้ทราบว่าอุดมการณ์ทางการเมืองทั้งแนวคิดของเสรีนิยมและประชาธิปไตยเสรีนิยมใหม่มีผลต่อพรรคการเมืองในการเป็นปัจจัยสร้างความได้เปรียบในการเลือกตั้งแก่พรรคการเมืองที่ยึดอุดมการณ์ลักษณะดังกล่าวนี้ และภายใต้สถานการณ์ทางการเมืองและกฎหมายเลือกตั้ง มีส่วนทำให้พรรคที่ยึดอุดมการณ์ทางการเมืองแบบอนุรักษนิยมมีอิทธิพลต่อสังคมไทย ทั้งในแง่แนวคิดชาตินิยม ภูมิภาคนิยม ท้องถิ่นนิยม ความเคารพเทิดทูนต่อสถาบัน ความจงรักภักดี ไขก่กล่าวอ้างในการหาเสียงเลือกตั้ง รวมทั้งใช้โจมตีคู่แข่งที่มีอุดมการณ์

ตรงข้ามได้อีกด้วย ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่าอุดมการณ์ทางการเมืองของพรรคการเมืองไทยมีความสัมพันธ์ต่อพฤติกรรมของพรรคการเมืองและนักการเมืองที่ปรากฏต่อสังคมไทย

ข้อเสนอแนะต่อพรรคการเมือง

สำหรับพรรคการเมืองซึ่งมีเป้าหมายชนะการเลือกตั้ง จำเป็นต้องขับเคลื่อนโดยยึดมั่นในอุดมการณ์ของตน พร้อมทั้งสร้างบรรทัดฐานให้แก่สังคมอย่างมีเสถียรภาพ และด้วยพรรคการเมืองเป็นสถาบันทางการเมืองที่ทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางประสานระหว่างประชาชนกับรัฐบาล หรือเป็นผู้รับฟังปัญหาและความต้องการของประชาชน ฉะนั้นพรรคการเมืองควรทำการวิเคราะห์ รวบรวมข้อมูลด้านปัญหา และความต้องการของประชาชนทั้งในภาพรวมและระดับพื้นที่ เพื่อนำมากำหนดแนวนโยบายการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง โดยพัฒนาสอดคล้องกับบริบทสังคมไทย เมื่อนำนโยบายไปหาเสียงหรือนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติสามารถใช้เป็นปัจจัยสร้างโอกาสสู่ความสำเร็จได้

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

(1) การศึกษาเพิ่มเติมจากการวิจัยครั้งนี้คือความสัมพันธ์ย้อนกลับระหว่างแนวคิดอนุรักษนิยมกับแนวคิดเสรีนิยม ในการนำเสนอแนวนโยบายพรรคการเมืองที่ส่งผลกระทบต่อการพัฒนาความเป็นประชาธิปไตยของประเทศไทย

(2) การศึกษาเพื่อพัฒนาวิถีความเป็นประชาธิปไตยโดยอาศัยกระบวนการเสริมสร้างแนวคิด อุดมการณ์ นโยบาย และค่านิยมแบบประชาธิปไตยภายใต้ฐานคติหุ้นส่วนทางการเมือง

เอกสารอ้างอิง

- เดอะโมเมนตัม. (2021). นโยบายปราบปรามยาเสพติดของรัฐไทย: ภาพสะท้อนความรุนแรงจากเจ้าหน้าที่รัฐในกระบวนการยุติธรรม. จาก <https://themomentum.co/ruleoflaw-drug-policy/>
- คิด วรนต์. (2566). “อุดมการณ์ทางการเมืองสู่การพัฒนาการเมืองไทย.” ใน วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่. 1 ฉบับที่ 1 (มกราคม-กุมภาพันธ์). สืบค้นจากจาก https://doi.nrct.go.th/ListDoi/Download/634615/d41d8cd98f00b204e9800998ecf8427e?Resolve_DOI=10.14456/madpiadp.2023.4
- ชงคชาญ สุวรรณดี และอริยรัช แก้วเกาะสะบ้า. (2548). รายชื่อสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ.2475-2548. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.
- ไชยันต์ ไชยพร. (2560). จอน เอลสเตอร์กับทฤษฎีการเลือกอย่างเป็นเหตุเป็นผล. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ Way of Book.
- ธนพันธ์ ไส้ประกอบทรัพย์. (2564). การพัฒนากระบวนการและเครื่องมือการกำหนดนโยบายสาธารณะของพรรคการเมืองไทย. กรุงเทพฯ: วิทยาลัยการเมืองการปกครอง สถาบันพระปกเกล้า.
- นครินทร์ เมฆไตรรัตน์. (2016). พรรคการเมืองกับการณรงค์ทางการเมือง. กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า.
- บีบีซีไทยออนไลน์. (2562). เลือกลง 2562: ส่งนโยบายสำคัญ 9 พรรคการเมืองหลัก” (26 กุมภาพันธ์ 2019). จาก <https://www.bbc.com/thai/thailand-47330424>

- ประเทศไทยออนไลน์. (2554). ผลการเลือกตั้ง ส.ส. ปี 2554 อย่างเป็นทางการ. สืบค้นจาก <https://prachatai.com/journal/2011/07/35883>
- เพชรวัฒน์ เส้นทอง. (2019). “อุดมการณ์ทางการเมือง: อุดมการณ์ทางการเมืองไทย.” วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์. 13(3). 230-248.
- พรชัย เทพปัญญาและณัฐพงศ์ บุญเหลือ. (2563). รายงานวิจัยการศึกษาความเคลื่อนไหวทางการเมืองและพฤติกรรมกรรมการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 2562 กรณีศึกษาจังหวัดกาญจนบุรี. กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า.
- พรรคก้าวไกล. (2566). รัฐบาลก้าวไกล ประเทศไทยไม่เหมือนเดิม: 300 นโยบายเปลี่ยนประเทศ. สืบค้นจาก <https://election66.moveforwardparty.org/policy>
- สมเกียรติ วันทะนะ. (2544). อุดมการณ์ทางการเมืองร่วมสมัย. นครปฐม: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน.
- สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง. (2562). ข้อมูลสถิติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ.2562 (24 มีนาคม 2562). เอกสารเผยแพร่. จาก https://www.ect.go.th/web-upload/migrate/download/article/article_20201002121233.pdf
- สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง. (2566). ผลการเลือกตั้ง ส.ส. ทั่วไป 14 พฤษภาคม 2566 จำนวน ส.ส. รวม 500. สืบค้นจาก <https://ectreport66.ect.go.th/overview>
- อนุสรณ์ ลีम्मณี. (2555). ทฤษฎีเศรษฐกิจการเมืองยุคปัจจุบัน พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

Downs, Anthony. (1957). *An Economic theory of democracy*. New York: Harper and Row.

Heywood, Andrew. (1998). *Political Ideologies*. 2nd. London: Palgrave.

The Standard. (2023). 23 ธันวาคม 2550 – พรรคพลังประชาชนชนะเลือกตั้งหลังรัฐประหาร 2546. สืบค้นจาก <https://thestandard.co/onthisday-23122023/>